

Планирање – препремање наставника за образовно-васпитни рад

Аница Саковић, дипл. педагог

Шта је планирање?

«Планирање је специфична интелектуална активност којом наставник, на темељу познавања своје области рада, снагом свог интелекта, унапред пројектује делатност с обзиром на резултате које жели постићи» Владимир Пољак

Планирање се спроводи на:

- *Годишњем нивоу* (годишње, глобално планирање)
- *Месечном/тематском нивоу* (оперативно планирање)
- *Дневном нивоу* (планирање/припремање за час)

Годишње (глобално) планирање

Годишњи план се израђује пре почетка школске године.

Припремање за нову школску годину обухвата: проучавање наставног плана и програма, прикупљање стручне литературе, упознавање уџбеника и приручника, набавку наставних средстава, проучавање школске документације, израду годишњег плана рада.

Полазећи од исхода и садржаја датих у наставном програму, наставник најпре креира свој годишњи (глобални) план рада из кога касније развија своје оперативне планове.

Владимир Пољак (професор дидактике и методике) предлаже да се Годишње планирање спроводи на следећи начин:

- из прописаног плана и програма формулишу се наставне теме и распоређују у логичан низ
- утврђује се садржај наставних тема
- одређује се оријентациони фонд часова по темама
- одређују се извори сазнања, материјали на којима ће се радити.

Наставник у сарадњи са другим наставницима, усклађује редослед тема и остварује корелацију међу областима и предметима.

Образац за ГОДИШЊИ план рада

Основна школа „Младост“
Врњци

ГОДИШЊИ ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА за школску ____ годину

Презиме и име наставника	
Наставни предмет	
Разред/одељење	
Годишњи фонд часова	
Недељни фонд часова	
Уџбеници и коришћена литература	
План и програм наставе и учења предмета објављен је у „Службеном гласнику РС-Просветном гласнику“ бр. ____ из ____ године	
НАСТАВНА СИТУАЦИЈА:	

Поред попуњавања тражених података у обрасцу за годишњи план рада посебну пажњу треба посветити наставној ситуацији.

Наставна ситуација се одређује након извршене иницијалне процене и она представља полазну основу за планирање наставе у одређеном одељењу.

У наставној ситуацији, а на основу иницијалне процене, треба извршити анализу знања и вештина које ученици поседују, а које су потребне за остваривање исхода и садржаја прописаних програмом наставе и учења одређеног предмета.

Наставна ситуација садржи и све специфичности одређеног одељења, а које су значајне за реализацију наставе у том одељењу.

Образац за ГОДИШЊИ план рада

Р.бр теме	Назив наставне теме	МЕСЕЦ РЕАЛИЗАЦИЈЕ									
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
Укупно:											

На основу Календара образовно-васпитног рада и распореда часова планира се број часова за одређену тему по месецима.

Завод за унапређивање образовања и васпитања, који је креирао обуку за наставнике за реализацију наставе оријентисане ка исходима учења, дао је препоруке за планирање образовно-васпитног рада у којима каже да је важно да у годишњем плану буде видљиво време реализације тема ради међупредметног повезивања.

Образац за ГОДИШЊИ план рада

ТИПОЛОГИЈА ЧАСОВА								
Обрада	Обнављање	Вежбање	Утврђивање	Систематизација	Провера	Контролне вежбе/ Писмени задаци	Остали типови часа	Број часова за тему

Приликом одређивања фонда часова по темама треба водити рачуна о односу типова часова у оквиру одређене теме. Типове часова треба ускладити са природом предмета.

Поред часова обраде треба планирати и остале типове часа и то на начин да часови обраде не буду у обиму већем од 2/3 од укупног броја планираних часова за тему.

Пожељно је да се након једног или два часа обраде планира час утврђивања (обнављања, вежбања...).

Образац за годишњи план рада

Циљ учења:				
р.бр. теме	Назив наставне теме	Исходи наставне теме <i>По завршетку наставне теме ученик ће бити у стању да:</i>	Међупредметне компетенције	Стандарди постигнућа
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

НАПОМЕНА:

У Годишњи план се из програма наставе и учења уносе:

- Циљ учења
- Назив наставне теме
- Исходи теме (преорука је Завода за унапређивање образовања и васпитања да део годишњег плана буду и исходи предмета дефинисани за крај године како би нам стално били видљиви уз сам годишњи план и служили нам током даљег планирања)

У годишњи план се уносе и:

- Међупредметне компетенције (преорука је Завода за унапређивање образовања и васпитања да, иако се током процеса наставе и учења развијају све међупредметне компетенције, наставник на нивоу годишњег планирања издвоји међупредметне компетенције које ће посебно развијати у оквиру одређене теме)
- Стандарди постигнућа ученика (преорука је Завода за унапређивање образовања и васпитања да наставници у годишњем плану издвоје стандарде чијем ће остваривању посветити посебну пажњу у датом разреду)

ИСХОДИ

Исходи учења су функционална знања која показују *шта ће ученик бити у стању да учини*, предузме, изведе, обави захвљујући знањима, вештинама и ставовима које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Исходи су очекивани резултати процеса наставе и учења.

- Правилником о стандардима квалитета рада установе прописано је да „Наставници користе међупредметне и предметне компетенције и стандарде за глобално планирање наставе и исходе постигнућа за оперативно планирање наставе“
- Како су исходи у програму наставе и учења дати за крај наставне године, наставник треба да их операционализује прво у оперативним плановима, а потом и на нивоу конкретне наставне јединице у писаној припреми за час.
- У оперативном плану рада исходи се операционализују избором исхода из програма наставе и учења и конкретизацијом исхода већег нивоа општости.

Међупредметне компетенције

Опште међупредметне компетенције представљају скуп повезаних знања, вештина, ставова и личних својстава које једној особи омогућавају да у датом контексту, у одређеној ситуацији, предузме одговарајућу активност и да ту активност обави ваљано, успешно и ефикасно.

Опште међупредметне компетенције за крај обавезног основног образовања и васпитања у Републици Србији, су:

- 1) компетенција за учење;
- 2) одговорно учешће у демократском друштву;
- 3) естетичка компетенција;
- 4) комуникација;
- 5) одговоран однос према окоolini;
- 6) одговоран однос према здрављу;
- 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
- 8) рад са подацима и информацијама;
- 9) решавање проблема;
- 10) сарадња;
- 11) дигитална компетенција.

Оперативно планирање

О оперативном планирању Владимир Пољак говори следеће:

Пре обраде одређене теме наставник мора добро упознати садржај и одредити димензије – екстензитет, интензитет и логичку структуру садржаја. То се постиже проучавањем садржаја препоручених наставним програмом, али и праћењем савремених научних достигнућа и њиховим уграђивањем наставне садржаје. Извори за стручну припрему наставника не могу бити само ученички уџбеници већ и одговарајућа стручна литература.

Након одређивања ШТА ће се обрађивати, наставник одређује КАКО ће се у настави радити.

То обухвата читав комплекс дидактичких поступака које треба применити: организацијско структурирање, одређивање садржаја појединих етапа, избор облика рада, наставних система, метода, средстава, уважавање дидактичких принципа, одређивање сазнајног, дидактичког, методичког аспекта наставе...

Наставник тада примењује сво своје педагошко образовање, као и знање стечено сталним стручним усавршавањем, а до изражаја долазе и стваралачке способности наставника у педагошком обликовању наставног рада.

ОБРАЗАЦ ЗА ОПЕРАТИВНИ ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА

Оперативно планирање се врши на месечном нивоу или на нивоу наставне теме и сходно томе се предаје 5 радних дана пре краја реализације оперативног плана за претходни месец/тему.

Основна школа „Младост“ Врњци

ОПЕРАТИВАН ПЛАН РАДА НАСТАВНИКА за школску _____ годину

Име и презиме наставника:

Наставни предмет:

Разред/одељење:

МЕСЕЦ РЕАЛИЗАЦИЈЕ:									
Тема:	Исходи за тему: По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	бр. наст. јед.	Наставна јединица	Тип часа	Облици рада	Наставне методе и технике	Наставна средства	Међупредметно повезивање	Евалуација квалитета исланираног

НАПОМЕНА:

ОБЛИЦИ РАДА у настави

(дидактички
структуриране
компоненте јединствене
организационе основе
наставног рада којима се
решавају односи и
учешће ученика и
наставника у наставном
раду)

- фронтални (колективни) облик - заједнички рад свих ученика под непосредним руководством наставника; Сви ученици испуњавају исте задатке и сви су усредсређени на наставника;
- групни облик - заснива се на заједничком извршавању задатака у мањим групама ученика; задаци треба да су тако формулисани да се од сваког члана групе захтева одређени ниво самосталности а да притом буде остварена сарадња путем кооперативног и индивидуалног учења;
- рад у пару (партнерски) облик - заједнички рад два ученика;
- индивидуални облик - сваки ученик ради на одређеном задатку самостално, без размене информација са другим ученицима из одељења;

НАСТАВНА СРЕДСТВА

Наставна средства су
дидактички
обликована изворна
стварност

- Пољак наводи да се вредност наставних средстава постиже њиховим дидактичким обликовањем, односно, трансформисањем објективне стварности с обзиром на димензије, облик, функцију, структуру итд.
- Њихово обликовање омогућава да наставна средства буду ученицима приступачнија и као извор знања и као материјал којим ће радити.
- Њихова улога није само надокнада објективне стварности, већ наставна средства представљају и важан извор знања и база знања за развијање способности.
- Како наставна средства замењују изворну стварност, а објективна стварност је разноврсна, постоје бројна и разноврсна наставна средства, те их је потребно груписати у неколико врста:
 1. Визуална наставна средства
 2. Аудитивна наставна средства
 3. Аудио – визуална наставна средства
 4. Текстуална наставна средства

Наставне методе и технике

У педагошкој литератури се могу пронаћи различита одређења наставних метода, а дидактичари су користили различите конструкте како како би их дефинисали. Овде ћу вам навести, по мом мишљењу, најједноставније објашњење већ помињаног Владимира Пољака „Наставне методе су начини рада у настави“

Правилником о стандардима квалитета рада установе прописан је следећи показатељ квалитета *„У оперативним плановима наставника и у њиховим дневним припремама видљиве су методе и технике којима је планирано активно учешће ученика на часу“*

Постоји мноштво наставних метода. Мишљења о броју и називима наставних метода нису уједначена међу дидактичарима и методичарима, а критеријуми и приступи класификацији метода су бројни.

Литература која вам може послужити за одабир метода које подстичу активност ученика на часу:

Вилотијевић, М., Вилотијевић, Н. (2016). Модели развијајуће наставе. Учитељски факултет, Универзитет у Београду.

Ивић, И., Пешикан, А., и Антић, С. (2001). Активно учење 2. Београд: Институт за психологију.

(предложену литературу ћу вам доставити у pdf формату путем мејла)

Међупредметно повезивање

- Међупредметно повезивање се врши преко исхода и садржаја који су заједнички за два и/или више предмета као и преко међупредметних компетенција.
- У рубрици Међупредметно повезивање уносите назив наставног предмета и назив области/теме и/или наставне јединице кроз коју планирате повезивање.

Евалуација квалитета испланираног

На крају месеца/реализоване наставне теме (у зависности од тога да ли сте радили оперативни план за месец или за тему) евалуира се планирано.

Неки критеријуми за евалуацију су:

- Да ли је планиран довољан број часова за предвиђене садржаје?
- Да ли је одговарајући редослед планираних садржаја?
- Да ли је планирана адекватна типологија часа?
- Да ли планиране методе и технике омогућавају активно учешће ученика на часу?
- Да ли је план прилагођен образовно-васпитним потребама ученика?
- Да ли је обезбеђена добра међупредметна повезаност?
- Да ли је све реализовано у складу са планираним или је било одступања?
- Уколико је било одступања, који су разлози?

ХВАЛА ВАМ НА
ПАЖЊИ!